

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Positie Duits als buurtaal.....	2
Materiaal A.1.....	2
Toelichting A.1.....	2
Leerlijn	3
Kerndoel 1	3
Kerndoel 2	4
Kerndoel 3	5
Kerndoel 4	5
Thema's	7
Grammatica (functiewoorden).....	7
Vocabulaire.....	8
Aanpak – frontaal vs. taak.....	8
Bijlage 1 – overzicht vocabulaire.....	10
Bijlage 2 - indicatoren A.1	13

Euregioschool lesmateriaal – leerlijn, aanpak

Voorwoord

De meeste scholen hebben geen idee aan welk niveau of rendement ze werken. En dat is met name voor de overdracht aan het voortgezet onderwijs (vo) bijzonder lastig. (M. Bodde, Ambities voor vroeg Engels, in LT, 2015/6, p. 22ff).

Het citaat over Engels in het Nederlandse basisonderwijs is in mijn ogen ook van toepassing op het onderwijs Duits in het basisonderwijs in Nederland. Wel is er onder leerkrachten het sterke besef dat het rendement van het buurtaalonderwijs verhoogd zou kunnen worden als ze zouden kunnen beschikken over een helder beschreven leerlijn van groep 1 tot en met groep 8 en het desbetreffende lesmateriaal (leeftijd van 4 t/m 12). Wat moet wanneer met welk doel aan de orde komen?

Hiertoe willen wij hier een eerste aanzet geven. We maken daarbij gebruik van curricula die ontwikkeld zijn voor het vreemdetalenonderwijs aan voornoemde leeftijdsgroepen in Duitsland¹, België² en Nederland.³

Positie Duits als buurtaal

De positie van de Duitse buurtaal in het Nederlandse basisonderwijs is vergelijkbaar met de positie van het Nederlands in het Duitse basisonderwijs; het wordt extra-curriculair gegeven met een beperkte lestijd (gemiddeld 0,45 uur per week = 35 x 45 minuten = 25 klokuur per leerjaar), dus door zonder helder geformuleerde leerdoelen. In België wordt Duits incidenteel op basisscholen gegeven, met dezelfde leerdoelen als voor Nederlands in het secundair onderwijs in Duitsland, dat daar in het vijfde leerjaar begint: voor het zesde, achtste en tiende leerjaar worden de niveaus A1, A2 en B1 van het ERK als streefniveaus geformuleerd.⁴

Materiaal A.1

Het binnen het Euregioschool-project ontwikkelde en door ons bewerkte materiaal is bedoeld voor leerlingen in de leeftijd van 8 tot 12 jaar (leerjaar 3 tot en met 6) met A.1 als doelstelling.⁵ Voor materiaal voor de eerste 2 leerjaren verwijzen we graag naar o.a. het Elena-pakket onderbouw.

Toelichting A.1

Ook al is het klassieke model van de vier vaardigheden luisteren, spreken, lezen, schrijven niet meer toereikend voor de communicatie tegenwoordig, maken we er voor de toelichting op het niveau A.1 duidelijkheidshalve toch nog even gebruik van.

---

¹ Vgl. de Kernlehrplan Niederländisch für die Gesamtschule/Sek I.

² Vgl. Socles des Compétences de l'enseignement fondamental et premier degré de l'enseignement secondaire – langues modernes.

³ Voor de kerndoelen voor Engels in het basisonderwijs zie <http://tule.slo.nl/>.

⁴ Vgl. de Kernlehrplan Niederländisch für die Gesamtschule/Sek I.

⁵ Voor de ontwikkeling van het lesmateriaal zien we de ERK-beschrijvingen niet als absoluut referentiemiddel, maar als inspiratiebron en hulpmiddel om de leerdoelen voor de ontwikkeling van het lesmateriaal te formuleren (selecteren, aanpassen, e.d.).

Euregioschool lesmateriaal – leerlijn, aanpak

Spreken	Luisteren
De leerling kan deelnemen aan eenvoudige, alledaagse gesprekken (met een of twee woorden) en vertrouwde en alledaagse uitdrukkingen (woorden, zinnen) in frequente situaties van het sociaal leven gebruiken.	De leerling kan, bij een langzaam spreektempo, met visuele ondersteuning en zonder omgevingsgeluid), in eenvoudige, alledaagse teksten sleutelwoorden en – zinnen herkennen.
Lezen	Schrijven
De leerling kan in korte teksten over alledaagse situaties de belangrijkste informatie herkennen.	De leerling kan met behulp van voorbeeldzinnen een korte gebruikstekst schrijven (uitnodiging, poster, aankondiging, e.d.)

Voor het Engels in het Nederlandse basisonderwijs deze vaardigheden in 4 algemene kerndoelen samengevat, die we exemplarisch hier overnemen voor de buurtaal Duits.

1. De leerlingen leren informatie te verwerken uit eenvoudige gesproken en geschreven Duitse teksten.
2. De leerlingen leren in het Duits informatie te vragen of geven over eenvoudige onderwerpen en zij ontwikkelen een attitude waarbij ze zich durven uitdrukken in die taal.
3. De leerlingen leren de schrijfwijze van enkele eenvoudige woorden over alledaagse onderwerpen.
4. De leerlingen leren om woordbetekenissen en schrijfwijzen van Duitse woorden op te zoeken met behulp van het woordenboek.

Leerlijn

Voordat we ingaan op het de thema's, de structuren en de woordenschat, willen de 4 algemene kerndoelen iets verder uitsplitsen naar leerjaar. Dat doen we aan de hand van de uitwerking van de kerndoelen Engels door SLO. In de eerste 2 jaren van het basisonderwijs beperkt de aandacht voor het Duits zich vaak tot incidentele activiteiten, zodat we die hier buiten beschouwing kunnen laten.

Kerndoel 1

De leerlingen leren informatie te verwerken uit eenvoudige gesproken en geschreven Duitse teksten.

Groep 3-4	Groep 5-6	Groep 7-8
<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen leren dat Duits een andere taal is dan hun moedertaal. - Ze ervaren dat Duits leren leuk is en dat ze de Duitstalige instructies en opdrachten begrijpen en goed kunnen uitvoeren.	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen begrijpen de instructies van hun leraar en voeren ze uit. - Ze leren om informatie te halen uit op hun niveau afgestemde informatie en erkennen dat Duits gemakkelijk te begrijpen is.	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen werken (verder) aan (de opbouw van) luistervaardigheid. - Ze verstaan namen, getallen en vertrouwde woorden in duidelijk gesproken teksten. Het gaat om vertrouwde situaties buiten school,

Euregioschool lesmateriaal – leerlijn, aanpak

<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen luisteren en kijken naar de leraar, handpop, Duitstalige teksten of video's. - Ze luisteren naar een voorleesboek, een liedje; ze herkennen woorden, bijv. boerderijdieren, kleuren, getallen) - Ze produceren zelf enkele chunks in het Duits en verwerven een basiswoordenschat uit hun belevingswereld. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ze leren luister- en leesstrategieën toe te passen, bijvoorbeeld de illustratie of foto bij informatie bekijken om te voorspellen waar het over zal gaan. - Ze ervaren dat ze het Duitstalige aanbod globaal begrijpen. Het gesproken aanbod wordt verzorgd door de leraar in combinatie met audio/videomateriaal. 	<p>bijvoorbeeld in een omgeroepen bericht op een station je eigen naam of een tijd herkennen, begrijpen wat voor weer het wordt, sportuitslagen op tv en radio van bekende clubs/bekende sporters begrijpen, in een mededeling over een concert begrijpen om welke groep het gaat, wanneer het concert is, en wat het kost.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen krijgen meer specifieke uitleg, mededelingen, aankondigingen en instructies, bijvoorbeeld hoe ze een bepaalde opdracht moeten uitvoeren, hoe een spel werkt. - De leerlingen werken (verder) aan (de opbouw van) leesvaardigheid. Het betreft daarbij teksten binnen de vertrouwde thema's.
--	---	--

Kerndoel 2

De leerlingen leren in het Duits informatie te vragen of geven over eenvoudige onderwerpen en zij ontwikkelen een attitude waarbij ze zich durven uitdrukken in die taal.

Groep 3-4	Groep 5-6	Groep 7-8
<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen worden zich bewust van het feit dat ze Duits kunnen (na)spreken. - Ze geven bijvoorbeeld antwoord op korte, frequent gebruikte (ja/nee-) vragen in de kring of andere situaties, zoals <i>Hoe gaat het?</i> - De leerlingen zingen (en begrijpen) Duitse liedjes, ze herhalen Duitse woorden, ze benoemen voorwerpen of andere zaken in het Duits. - De leerlingen leren spelenderwijs te reageren in het Duits. - Ze produceren niet veel Duits; ze spreken na en zingen en kunnen enkele 	<ul style="list-style-type: none"> - Na een periode van luisteren en de taal in zich opnemen, worden de leerlingen gestimuleerd om Duits te spreken met elkaar en met de leraar. De thema's zijn vertrouwd. - Ze maken een start met het voeren van korte, zeer eenvoudige gesprekjes (met elkaar). - Ze leren vaste uitdrukkingen en woorden en ontdekken dat ze het geleerde kunnen gebruiken buiten school in een andere situatie. - Ze spelen spelletjes in het Duits, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen leren om zich te redden in veelvoorkomende situaties: de weg of de tijd vragen en zeggen, zeggen of vragen wat je lekker of leuk vindt, personen beschrijven, iets kopen etc. - Ze leren om zeer korte beschrijvingen te geven, bijv. van hun huisdier of het uiterlijk van een idool. - Ze starten met standaardzinnen die ze kunnen aanleren en leren gaandeweg ook om combinaties van zinnen te maken en die in andere situaties toe te passen.

Euregioschool lesmateriaal – leerlijn, aanpak

<p>korte zinnen in het Duits zeggen. Het gaat om het herhalen van woorden, minder om taalproductie.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Ze hebben daarbij succeservaringen. - Ze ervaren dat het heel leuk en nuttig is om een andere taal te kunnen verstaan en spreken. - NB De leerlingen bereiken met actieve deelname in uitwisselingsprojecten een betere spreekvaardigheid
---	--	---

Kerdoel 3

De leerlingen leren de schrijfwijze van enkele eenvoudige woorden over alledaagse onderwerpen.

Groep 3-4	Groep 5-6	Groep 7-8
<p>Speelt geen rol van betekenis. Het kan zelfs beter zijn om het schrijven van Duits uit te stellen, omdat de leerlingen in deze groepen zich intensief bezighouden met het leren schrijven van het Duits.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen starten met de spelling van het Duits. Ze worden zich bewust van het feit dat de schrijfwijze van het Duits anders is dan van het Duits. - Ze ervaren dat de uitspraak van het Duits anders is dan Duits e woorden met vergelijkbare spelling. - De leerlingenschrijven eenvoudige Duitse woorden over en ze verbinden ze bijvoorbeeld met een afbeelding. - Ze knippen afbeeldingen met Duits e woorden rond een bepaald thema uit, bijvoorbeeld uit Duitse folders en brochures. Ze maken er een collage van en ze kopiëren enkele woorden of ze maken een lijstje van woorden uit de collage. 	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingenschrijven voor hen belangrijke woorden op of over om de schrijfwijze te oefenen of om de woorden te onthouden. - Ze gebruiken een woordenboek of woordenlijst om zelf de spelling te controleren en om woorden op te zoeken. - Ze schrijven korte berichtjes of lijstjes die ze met anderen kunnen uitwisselen. - Het gaat hierbij om woorden en zinnen binnen de vertrouwde thema's.

Kerdoel 4

De leerlingen leren om woordbetekenissen en schrijfwijzen van Duitse woorden op te zoeken met behulp van het woordenboek.

Groep 3-4	Groep 5-6	Groep 7-8
<p>Niet van toepassing</p>	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen raken vertrouwd met het idee dat het opzoeken van woorden 	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingenraken vertrouwd met het gebruik van woordenboeken, -lijsten

Euregioschool lesmateriaal – leerlijn, aanpak

	<p>die je niet kent in het Duits of waarvan je de betekenis of spelling niet precies weet, hoort bij het leren van een vreemde taal.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ze werken samen om woorden op te zoeken in voor hen geschikte woordenboeken en hebben daarbij een succeservaring. - Zo mogelijk leggen ze een lijstje aan van de woorden die ze hebben geleerd of die ze leuk, nuttig of leerzaam vinden.	<p>en andere bronnen voor betekenis, spelling en uitspraak.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ze gebruiken woordenboeken van een moeilijker niveau. Ze bereiden zich zo voor op de zoekbronnen in de eerste klas van de onderbouw van het voortgezet onderwijs. - De leerlingen leggen zelf een lijst aan van moeilijke, leuke of nuttige woorden, zo mogelijk met visuele ondersteuning en met Duitse equivalenten.
--	--	--

Deze vaardigheden kun je uitsplitsen naar de indicatoren (in de vorm van ‘can-do statements’) van het Europees referentiekader voor talen, naar thema’s en naar de desbetreffende inhouds- en functiewoorden. Dat geeft niet alleen een beeld van wat er aan de orde moet komen gedurende de 6 leerjaren maar kan ook gebruik worden voor een (formatieve) evaluatie! U vindt de indicatoren voor A1 vindt u aan het eind van dit document.⁶

Met deze indeling kunnen we het door Nuffic verzamelde materiaal voor Duits⁷ nog iets preciezer indelen, zodat leerkrachten gemakkelijker kunnen selecteren waar wanneer ze wat moeten inzetten voor een doorlopende, concentrische leerlijn. Er is heel veel materiaal beschikbaar, zodat bij leerkrachten soms de indruk bestaat dat ze *geen idee hebben aan welk niveau of rendement ze werken*. (M. Bodde, Ambities voor vroeg Engels, in LT, 2015/6, p. 22ff).

- Bij de eerste 2 leerjaren, waar het Duits vaak eerder incidenteel dan structureel gegeven wordt, passen heel goed de *Materialien zum frühen Fremdsprachenlernen Deutsch als Fremdsprache* van het Goethe-instituut en het (intussen al behoorlijk gedateerde) materiaal van de Stichting leerplanontwikkeling (SLO). In deze jaren wordt er ook algemeen minder thematisch gewerkt, daarmee starten de scholen vaak pas in het vierde leerjaar.

---

⁶ Voor een goed begrip van de indicatoren van het ERK is het belangrijk even stil te staan dat het m.i. minder om niveaus gaat en meer om gebruiksdomeinen. A1 en A2 betreffen de directe leefomgeving en informeel taalgebruik. In A1 leert de leerling bijv. te reageren op de vraag of zij/hij yoghurt lekker vindt. In A2 leert de leerling vervolgens een voorkeur aan te geven. Eet je yoghurt liever uit een pak of een beker? B1 betreft de omgeving in algemenere zin en formeler taalgebruik. In B1 beantwoordt de leerling bijvoorbeeld aan de hand van een brochure de vraag in welke vuilnisbak de yoghurtbeker komt: de groene, de grijze of de gele. De niveaus B2 en C1 gaan weer een stapje verder. De omgeving is van algemeen maatschappelijke aard en het taalgebruik is formeel. In B2 gaat bijvoorbeeld een groep leerlingen zwemmen die lege plastic bekertjes zien drijven. De leerling krijgt vragen over een actie tegen plasticsoep. Bij C1 krijgt de leerlingen vragen over een (theoretisch, academische) discussie tussen experts over het thema plasticsoep.

⁷ <https://www.nuffic.nl/onderwerpen/lesmateriaal/lesmateriaal-duits>

Euregioschool lesmateriaal – leerlijn, aanpak

- Bij de volgende leerjaren 3 en 4 kan dit materiaal in combinatie met het lespakket Elena-onderbouw worden ingezet, dat systematisch aan woordenschat en enkele taalhandelingen werkt.
- Voor de groepen 5 en 6 kan het door ons geredigeerde Euregioschool-materiaal worden ingezet met aanvullend Elena-middenbouw.
- Voor de groepen 7 en 8 is het nieuwe Euregioschool-lesmateriaal goed inzetbaar met aanvullend materiaal van het Goethe- en het Duitsland-instituut/

Thema's

Het lesmateriaal voor buurtaalonderwijs in het basisonderwijs kent, in aansluiting op de algemene methodiek van samenhangend, vakoverstijgend onderwijs en veelgebruikte lesmethodes, meestal een thematische indeling. De leerkrachten werken in het schooljaar aan de hand van bepaalde thema's, die kunnen aansluiten op de thema's in andere 'vakken'.

De volgende indeling is ontleend aan het Elena-lespakket (maar komt ook grotendeels overeen met de thema's in de al aangehaalde Belgische, Duitse en Nederlandse curricula).

Thema	Woordveld
Familie en mensen om me heen	familieleden, leeftijd, uiterlijk, beroepen,
Wonen	vertrekken, meubels, landen, talen
In de klas	schoolspullen, agenda (dagen, tijden, getallen)
Dieren	huisdieren, dierentuindieren, boerderijdieren
Winkelen	kledingstukken, kleuren, soorten winkels
Eten en drinken (boodschappen doen)	groente, fruit, snoep, frisdranken, eten, bestek
Vervoer	Vervoersmiddelen
Feestdagen (verjaardag, Kerst, e.d.)	muziekinstrumenten, versiering, eten en drinken
Vrije tijd	speelgoed, spelletjes, speeltuin, sporten, hobby's
Op straat/ buiten	weer, gebouwen
Ziek zijn	lichaamsdelen, gevoelens

Deze thema's komen concentrisch aan de orde, dat wil zeggen, dat er niet zozeer sprake is van een opbouw in moeilijkheidsgraad maar van een geleidelijke uitbreiding met inhouds- en functiewoorden en zinnen (en heel veel herhaling). Voor de lesplanning aan de hand van thema's is dan natuurlijk van belang dat de desbetreffende inhouds- en functiewoorden ook voldoende geoefend worden.

Op de volgende pagina's vindt gaan we kort in op de didactische aanpak, vervolgens krijgt u een overzicht van de indicatoren voor het lesmateriaal voor de groepen 5 t/m 8.

Grammatica (functiewoorden)

Natuurlijk komt de grammatica vooral in de eerste leerjaren alleen impliciet aan de orde. De zinsbouw komt in het lesmateriaal Nederlands voor Duitstalige leerlingen niet aan de orde.⁸ Voor de voornoemde vaardigheden zijn van belang de volgende functiewoorden:

---

⁸ Voor Franstalige leerlingen zijn inversie (morgen ik ga i.p.v. morgen ga ik) en negatie (plaats van niet in de zin) een moeilijkheid, voor Nederlandstalige leerlingen een vanzelfsprekendheid.

Euregioschool lesmateriaal – leerlijn, aanpak

- lidwoorden (de, het, een)
- voornaamwoorden (persoonlijk en bezittelijk)
- voorzetsels (op, achter, voor, in, naast, uit)
- evt. voegwoorden (en, maar)
- hulpwerkwoorden van tijd (hebben, zijn)
- modale hulpwerkwoorden (zullen, kunnen, mogen, moeten, willen)
- gaan (ik ga morgen naar school)

Vocabulaire

In het overzicht over de woordenschat A.1 zijn dus niet opgenomen de voornoemde functiewoorden. Een vrij groot deel van deze ca. 500 inhoudswoorden komt al in het Elena-pakket aan de orde. Op de pagina's achter dit overzicht vindt u een overzicht van de indicatoren voor het A1—niveau volgens het (vernieuwde) ERK maar voordat we die twee overzichten geven, gaan we kort in op de didactische aanpak.

Aanpak – frontaal vs. taak

In de eerste 2 leerjaren ligt de nadruk op het oefenen van de luistervaardigheid en het opbouwen van de woordenschat volgens een model dat bekend staat als PPP (Engels voor *present – practice – produce*).⁹ Dat wil zeggen dat de klassieke vreemde talen-les een vaste structuur heeft. Het (nieuwe) taalaanbod wordt eerst ingeleid (warming up en activering van voorkennis), vervolgens wordt met het nieuwe taalaanbod geoefend en ten slotte wordt het zo geleerde toegepast. Bij dit model speelt de leerkrachten een uiterst belangrijke rol. Ze plannen, sturen en controleren de les, ze zorgen voor de input door zelf veel aan het woord te zijn of via media en zijn stellen vragen waarop de leerlingen antwoorden.

Bekende, frequente oefenvormen zijn:

- vragen beantwoorden bij lees- en of luistertekst (video): meerkeuzevragen;
- waar/niet-waar-vragen;
- schema's invullen en tekstdelen in de goede volgorde zetten;
- Invuloefeningen, matching (woorden of uitdrukkingen combineren), woorden en plaatjes combineren (spelletjes memory, domino) en rubriceren;
- geleide spreekoefeningen (o.a. nazeggen of stroomdiagram e.d.).

Dit model, dat we terugzien in vrijwel al het materiaal voor vroeg-vreemdetalenonderwijs, is geschikt om in vrije korte tijd een basiskennis te laten verwerven en ook in ons materiaal voor de eerste leerjaren maken we gebruik van dit model.

Een nadeel is dat het materiaal resp. de leerkracht centraal staat en de leerling vooral is repetitieve oefenvormen specifieke taalelementen oefent. Wij hebben daarom voor de laatste twee leerjaren een taakgerichte benadering gekozen. Het doel van dit taakgerichte

---

⁹ Vgl. het handboek Engels in het basisonderwijs.

Euregioschool lesmateriaal – leerlijn, aanpak

onderwijs is de leerling door middel van verschillende activiteiten zoveel mogelijk bezig te laten zijn met alle aspecten van de taal en zichzelf te oefenen.¹⁰

Voorbeelden van dit taakgericht onderwijs zijn o.a. plannen van een schoolreisje, maken van een interview, maken van oefeningen voor jongere kinderen, ontwerpen van posters, etc. Daarbij wordt het leren niet gestuurd via het materiaal maar via een taak. De docent geeft wel sturing, maar niet via opdrachten, vragen e.d. maar via het specificeren van een taak voor het maken van een product en de eisen waaraan dit product moet voldoen (specificaties). De leerlingen zijn vrij in de aanpak en uitvoering. In principe is elk product dat aan de specificaties van de docent voldoet acceptabel, de docent beoordeelt het product alleen op de mate waarin het voldoet aan de specificaties.

In de voorstellen voor het nieuwe curriculum speelt de taakgerichte aanpak een prominente rol.

¹⁰ Zie ook de door ons gemaakte taaltaken <https://www.nuffic.nl/onderwerpen/lesmateriaal-duits-op-de-basisschool/>

Euregioschool lesmateriaal – leerlijn, aanpak

Bijlage 1 – overzicht vocabulaire

Woordveld	Vocabulaire
kennismaken, ontmoeten, omgaan met elkaar	<ul style="list-style-type: none"> • hallo, dag, hoi, tot ziens, doe!, welterusten, goedemorgen, goedemiddag • de visite, de kus, de meneer, de mevrouw, de man, de vrouw, de vriend, de vriendin, de mens, de volwassene (grote mensen), de baby, de jongen, het meisje • de naam, de voornaam • hand geven, zwaaien, komen, gaan, kus geven, heten, (op-)bellen, ruzie hebben/maken • getrouwd, gescheiden
familieleden, beroepen	<ul style="list-style-type: none"> • de zus, de broer, de vader, de moeder, de hond, de poes, de familie, de beer, de pop, de oma, de opa, de neef, de nicht, de oom, de tante, het kind, de zoon, de dochter, • de politieagent/e, de brandweerman/-vrouw, de apotheker, de verpleegster, de dokter, de tandarts, de bakker, de voetballer, de popster, de president, de buschauffeur, de kapper, de dokter, de juf, de meester, de kok
gezondheid, lichaamsdelen, uiterlijk beschrijven (dieren, mensen)	<ul style="list-style-type: none"> • de voet, de arm, het been, de hand, de knie, het hoofd, de buik, het oog, het oor, de neus, de mond, het haar, de tand, de vinger, de teen, de tong, de wang • de hoofdpijn, de oorpijn, de tand-/kiespijn, de buikpijn, het ongeluk • hoesten, niezen, knuffelen, voelen, huilen, zoen geven, lachen, schrikken, zeer doen • groot (lang), klein, vet, slank, dik, dun, mooi, lelijk, jong, oud
gevoelens, smaken	<ul style="list-style-type: none"> • vervelend (naar, erg), leuk, mooi, fijn, heerlijk, vrolijk, misselijk, bang, ziek, gezond, lekker, goed, slecht, zenuwachtig, teleurgesteld, gelukkig, warm, koud, pech hebben, geluk hebben,
school (-spullen)	<ul style="list-style-type: none"> • de les, de computer, het schrift, het boek, het potlood, het papier, de pen, de schooltas, de rugzak, het bord, de schaar, het liniaal, de klas, de tafel, de stoel, de lijm, de gum, het huiswerk, de agenda, de ringmap • de taal, het vak, Duits, Engels, Frans, Nederlands • leren, knippen, kleuren, knutselen, tekenen, lezen, rekenen, luisteren (horen), kijken (zien), schrijven, helpen, de hand opsteken, praten, beginnen, uit zijn, vragen, begrijpen, zitten, staan • de beurt (aan de beurt zijn) • goed, fout (verkeerd)
huisdieren, dierentuindieren, boerderijdieren	<ul style="list-style-type: none"> • de hond, de poes, de koe, het kalf, het schaap, het lammetje, het paard, het veulen, het varken, de big, de kip, het kuiken, de geit, de haan, de hamster, de marmot, de vogel, de pinguïn, de vogel, de aap, de olifant, de giraf, de krokodil, de leeuw, de tijger, de slang, de vis • de poot, de vleugel, de staart

Euregioschool lesmateriaal – leerlijn, aanpak

	<ul style="list-style-type: none"> • gevaarlijk, lief, hard, zacht, glad, ruw, kort, lang
kledingstukken, kleuren	<ul style="list-style-type: none"> • rood, blauw, geel, groen, wit, zwart, roze, bruin, oranje, paars, licht, donker • de spijkerbroek, de korte broek, het trainingspak, de bloes, het hemd, de onderbroek, de sportschoenen, de muts, de broek, de rok, de jurk, het T-shirt, de sokken, de schoenen, de jas, de trui, de laarzen, de pet, de kleding, de zwembroek, de bikini • passen, dragen, aan-, uittrekken
eten en drinken	<ul style="list-style-type: none"> • de appel, de banaan, de melk, het water, het bord, het mes, de vork, het glas, de sinaasappel, de citroen, de aardbei, de komkommer, de boterham, de kaas, het ei, de melk, het water, de pannenkoek, de soep, de aardappels, de tomaat, de wortels, de sla, het ijs, de chocolade, de chips, de limonade, de cola, het snoepje • de lepel, de vork, het mes, het bord, het glas, het kopje, het pakje, de fles • eten, drinken, snijden, boodschappen doen, ruiken, proeven. Lusten, kosten • zoet, zuur, zout, lekker, vies, warm, koud, heet, duur, goedkoop, veel, weinig, te • de dorst, de honger, het ontbijt, het middageten (de lunch), het avondeten
vervoersmiddelen	<ul style="list-style-type: none"> • de auto, de bus, de trein, de fiets, de vrachtauto, het vliegtuig, de autoped, het skateboard, het station, de bushalte • fietsen, vliegen, rijden, instappen, uitstappen, overstappen
feest	<ul style="list-style-type: none"> • spelen, zingen, dansen, feliciteren • de fluit, de trommel, de gitaar, de piano • de ballon, het cadeau, de verjaardag, de feesthoed, de kaarsen, de slingers, de taart, het lied, jarig zijn
spelen en sporten	<ul style="list-style-type: none"> • de schommel, de glijbaan, de draaimolen, de bal • gooien, vangen, rennen, schoppen, springen, lopen, verstoppen • voetbal, handbal, atletiek, turnen, volleybal, tennis, badminton, judo, basketbal, zwemmen, duiken (schaatsen, skiën) • tellen, winnen, verliezen, gelijk spelen, de wedstrijd • snel, langzaam, hard, zacht
dagen, tijden, getallen	<ul style="list-style-type: none"> • dagen van de week, de maanden, de seizoenen, kloktijden, de getallen (1 – 101) • de dag, de week, de maand (de maanden), het jaar, het uur, het kwartier, de minuut, vandaag, morgen, gisteren, het jaar, 's morgens, 's middags, 's avonds • opstaan, wakker worden, slapen • nooit, soms, vaak, altijd, straks, laat, vroeg
weer, gebouwen, landschap	<ul style="list-style-type: none"> • de kledingwinkel, de schoenenwinkel, de sportzaak, het restaurant, de supermarkt, de dierentuin, de boerderij, de school • het park, de vijver, de plant, het gras, de bloem, de zon, de sneeuw, de regen, de wind, de wolk, de maan, de ster, het strand, de zee, de berg

Euregioschool lesmateriaal – leerlijn, aanpak

	<ul style="list-style-type: none"> • roepen, blaffen, kwaken • droog, nat, licht, donker, binnen, buiten
daar woon ik	<ul style="list-style-type: none"> • de badkamer, de slaapkamer, de douche, de keuken, de kamer, de bank, het bed, de lamp, de kast, de radio, de televisie, de zolder, de kelder, het bureau • wassen, tandenpoetsen, douchen • de stad, het dorp, het huis, de flat, de tuin, de verdieping, de straat, het nummer • druk, rustig, stil, het lawaai

Luistervaardigheid

Algemeen	
De leerling begrijpt woorden en zinnen, die haar/zijn directe leefomgeving betreffen, als de mensen duidelijk en langzaam spreken.	
- De leerling begrijpt het als iemand in korte zinnen haar/zijn familie beschrijft.	
- De leerling begrijpt het als iemand in korte zinnen een (huis-)dier beschrijft.	
- De leerling begrijpt het als iemand in korte zinnen een voorwerp beschrijft (grootte, kleur).	
- De leerling begrijpt het als iemand in korte zinnen een ruimte beschrijft (bv. lokaal of kamer).	
- De leerling begrijpt het als iemand zegt hoe zij/hij zich voelt of daarnaar vraagt.	
De leerling begrijpt getallen tot 100.	
De leerling begrijpt wanneer iemand zegt hoe laat het is (hele en halve uren).	
De leerling begrijpt de dagen van de week en de maanden van het jaar.	
De leerling begrijpt een kort verhaal aan de hand van illustraties.	
Een moedertaalspreker als gesprekspartner begrijpen	
De leerling kan alledaagse standaarduitdrukkingen begrijpen:	
- begroetingen	
- excuses	
- bedankjes	
- felicitaties	
De leerling begrijpt het als iemand zegt aan welke sport of hobby hij/zij doet of daarover vragen stelt.	
De leerling begrijpt het als iemand zegt waar zij/hij van houdt of daarover vragen stelt.	
De leerling begrijpt het als iemand haar/hem vragen stelt over haar/zijn naam, leeftijd of woonplaats.	
De leerling begrijpt het als iemand haar/hem vraagt wat zij/hij wil (winkel, horeca).	
Luisteren naar mededelingen en aanwijzingen	
De leerling begrijpt eenvoudige, visueel ondersteunde aanwijzingen:	
- luister, kijk, lees, schrijf (op), teken, kleur, knip	
- kruis aan, onderstreep, verbind	
- ren, kom, ga, spring, geef	
- doe aan, wacht, blijf staan, pak	
De leerling begrijpt een eenvoudige uitleg van een spel.	
De leerling begrijpt een eenvoudige routebeschrijving.	
Kijken en luisteren naar audiovisuele media	
De leerling begrijpt eenvoudige, korte liedjes en versjes	
De leerling begrijpt vertrouwde woorden in een korte video over:	

- kleding die mensen dragen	
- wat iemand leuk of niet leuk vindt	
- wat mensen in hun vrije tijd doen	

Leesvaardigheid

Algemeen	
De leerling begrijpt eenvoudige persoonlijke informatie, zoals naam, adres, geb. datum...	
De leerling begrijpt wat er gevraagd wordt op een eenvoudig (inschrijf-)formulier.	
De leerling begrijpt een korte dialoog of rollenspel.	
Correspondentie lezen	
De leerling begrijpt een eenvoudige boodschap op een kaartje (uitnodiging, ansicht).	
De leerling begrijpt de hoofdpunten van een eenvoudige e-mail over een onderwerp uit de directe leefomgeving (hobby, sport).	
De leerling begrijpt wanneer iemand schrijft hoe het gaat en wat zij/hij doet.	
Oriënterend lezen	
De leerling kan vertrouwde namen, woordjes en eenvoudige korte zinnen begrijpen en herkennen.	
- De leerling begrijpt korte zinnen onder plaatjes.	
- De leerling begrijpt (naam-)kaartjes op de muur of deur van de klas/school.	
- De leerling kan informatie vinden in een lijst of tabel.	
- De leerling kan belangrijke informatie op een poster vinden	
Lezen om informatie op te doen	
De leerling begrijpt met hulp van illustraties eenvoudige zinnen in de:	
- beschrijving van een persoon	
- beschrijving van een dier	
- beschrijving van een voorwerp	
- beschrijving van een plaats	
De leerling kan gevraagde informatie vinden in eenvoudige beschrijvingen van:	
- mensen	
- dieren	
- kleding	
- kleuren, vormen en tegenstellingen.	
- vervoer	
- feesten	
Instructies lezen	
De leerling begrijpt eenvoudige instructies op een werkblad.	
De leerling begrijpt een eenvoudige huiswerkopdracht.	
De leerling begrijpt een korte routebeschrijving.	
Lezen als ontspanning	
De leerling kan met hulp van illustraties korte, eenvoudige teksten lezen.	

De leerling kan een eenvoudig stripverhaal lezen.	
De leerling kan met hulp van illustraties korte liedjes en versjes lezen.	

Spreekvaardigheid - productie

Algemeen	
De leerling kan een liedje zingen of versje opzeggen.	
De leerling kan woorden benoemen voor:	
- kleuren	
- eten en drinken	
- dieren	
- school en voorwerpen op school	
- huis en meubels	
- winkels	
- sport	
- hobby's	
Monoloog: ervaringen beschrijven	
De leerling kan in korte zinnen informatie over zichzelf en haar/zijn leefomgeving geven:	
- hobby's	
- sport	
- familieleden	
- vrienden	
- dieren	
De leerling kan voorkeuren aangeven (houden van, leuk vinden) of ernaar vragen:	
- schoolvakken	
- dagelijkse activiteiten	
- kleding	
- eten	
- hobby's	
- sport	
De leerling kan een korte beschrijving geven van haar/zijn uiterlijk.	
Monoloog: informatie geven	
De leerling kan een eenvoudige (route-)beschrijving geven of erom vragen:	
- links, rechts, rechtdoor, voor, achter	

Spreekvaardigheid - interactie

Algemeen	
De leerling kan met klasgenoten een kort rollenspel uitvoeren.	
Conversatie	
De leerling kan aan een kort gesprek deelnemen (vragen en beantwoorden):	
- iemand begroeten en afscheid nemen	
- mezelf en anderen voorstellen (naam, leeftijd)	
- aan iemand vragen hoe het gaat en desbetreffende vraag beantwoorden	
De leerling kan op een eenvoudige manier aangeven of zij/hij het eens of oneens is.	
De leerling kan iemand vragen stellen en zelf vragen beantwoorden over:	
- wat iemand leuk of niet leuk vindt (activiteit, schoolvak, kleding, hobby.)	
- wat iemand lekker of niet lekker vindt	
- wat iemands favorieten zijn (kleur, getal, dier...)	
Doelgerichte samenwerking	
De leerling kan eenvoudige opdrachten geven aan haar/zijn klasgenoten.	
Transacties ter verkrijging van goederen en diensten	
De leerling kan iets vragen, bv. een voorwerp of product (winkel, horeca)	
De leerling kan iets geven als haar/zijn klasgenoot daarom vraagt.	
De leerling kan vragen hoeveel iets kost.	
Informatie-uitwisseling	
De leerling kan korte en eenvoudige vragen stellen en beantwoorden over:	
zichzelf, familie en vrienden	
- sport, hobby's	
- kleding	
- (huis-)dieren	
Interviewen en geïnterviewd worden	
De leerling kan korte antwoorden geven op heel eenvoudige, persoonlijke vragen.	
De leerling kan heel eenvoudig uitleggen wat er aan de hand is, bv. bij de dokter.	
Interactie strategieën	
De leerling kan aangeven dat zij/hij iets wel of niet begrijpt.	

Schrijfvaardigheid - productie

Algemeen	
De leerling kan met behulp van een voorbeeld met vertrouwde woorden en standaardzinnestellen zinnen samenstellen over:	
- wat zij/hij leuk vindt of niet	
- wat zij/hij lekker vindt of niet	
- hobby	
- familie	
- (huis-)dier	

- kleding	
- eten en drinken	

Schrijfvaardigheid - interactie

Correspondentie	
De leerling kan met behulp van een voorbeeld met vertrouwde woorden en standaardzinnnetjes een eenvoudige uitnodiging schrijven.	
De leerling kan met behulp van een voorbeeld met vertrouwde woorden en standaardzinnnetjes een eenvoudig kaartje schrijven (bv. gelukwens, uitnodiging).	
Notities, berichten, formulieren	
De leerling kan gegevens in een eenvoudig formulier invullen (naam, leeftijd, woonplaats).	
De leerling kan een boodschappenlijst maken.	